

Positieve Gezondheid als belangrijke onderliggende driver voor ontwikkeling van de nieuwe samenleving

Thomas Kuhn beschreef dat door het afbreken van bestaande overtuigingen ruimte ontstaat voor nieuwe inzichten, een nieuw conceptueel kader. Kuhn noemde dit een paradigmaverschuiving ofwel een wetenschappelijke revolutie. In deze whitepaper ga ik dieper in op de maatschappelijke meerwaarde van Positieve Gezondheid door een toelichting te geven op de nieuwe wetenschap waar dit nieuwe zorgparadigma op is gebaseerd.

Wat is Positieve Gezondheid?

Positieve Gezondheid is een bredere kijk op gezondheid, uitgewerkt in zes dimensies. Met deze bredere benadering draag je bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zo veel mogelijk eigen regie te voeren over je gezondheid.

Industriële tijdperk

Een aantal belangrijke ideeën die voortkwamen uit het tijdperk van de Verlichting gedurende de 17^e en 18^e eeuw, hebben de basis gelegd voor onze huidige samenleving, voornamelijk kapitalistische economie en de industriële revolutie. Het huidige tijdperk is voornamelijk gebaseerd op de bijdragen van drie belangrijke geleerden: Newton (natuurkundige) en Descartes (filosoof) en Darwin (bioloog). Hun werk leverde een bijdrage aan ons huidige wereldbeeld dat de basis vormt hoe we omgaan met elkaar en de natuur.

Mechanistisch/reductionistisch paradigma

Het **mechanistische** wereldbeeld werd in de zeventiende eeuw ontwikkeld door o.a. Descartes en Newton. Volgens Descartes werkte de natuur volgens **mechanische** wetten waarbij alles in de materiele wereld kon worden verklaard in termen van de rangschikking en beweging van haar delen.

Descartes breidde deze **mechanistische** kijk op materie uit naar levende organismen. Planten en dieren werden beschouwd als eenvoudige machines (zonder ratio en zonder intuïtie, gevoel of spirit) terwijl mensen werden beschouwd als machines (met ratio en zonder intuïtie, gevoel of spirit) – niet te onderscheiden van planten en dieren.

Deze benadering zorgde voor de ontwikkeling van een revolutie in de wetenschap – het dualisme - met zijn beroemde zin "Cogito ergo sum" - "Ik denk, dus ik ben". Hieruit ontstond de rationele analyse. Rationeel analytisch denken verdeelt een probleem in kleinere stukken (compartimenten), bestudeert ze afzonderlijk en assembleert ze vervolgens op een logische manier.

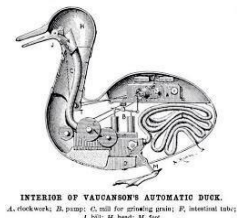
Deze **reductionistische** benadering is uiterst nuttig gebleken bij de ontwikkeling van wetenschappelijke theorieën en de realisatie van complexe projecten. Een gevolg is echter dat de overtuiging ontstond dat alle aspecten van complexe fenomenen kunnen worden begrepen door ze te reduceren naar kleinere onderdelen.

Het conceptuele framework van Descartes werd voltooid door Newton die een consistente wiskundige formulering van de **mechanistische** kijk op de natuur ontwikkelde. Zijn "clockwork" benadering zorgde ervoor dat wij de wereld officieel zijn gaan zien als een gefragmenteerde (rationele) machinale klok.

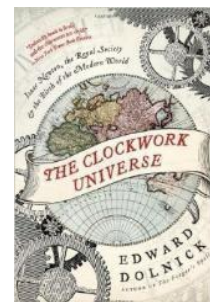
A radical inner transformation and rise to a new level of consciousness might be the only real hope we have in the current global crisis brought on by the dominance of the Western mechanistic paradigm. (Stanislav Grof)

Bewustzijn

Het enkel gebruik maken van ratio is iets Westers en heeft veelal mannelijke "left-brain" waarden zoals overleven, analytisch, assertief, controleren, streven, agressief en hard. Zoals later wordt weergegeven in de niveaus van bewustzijn kan er zonder intuïtie, gevoel of spirit geen persoonlijke ontwikkeling plaatsvinden, hetgeen wel in het Oosten gebeurt. Dit heeft grote consequenties hoe wij onszelf ontwikkelen en uiteindelijk organisaties en de samenleving vormgeven.

INTERIOR OF VAUGHAN'S AUTOMATIC DUCK.
A, clockwork; B, pump; C, coil for setting gills; F, internal valve;
J, bill; K, head; M, feet.

Rationeel en egocentrisch denken heeft namelijk de neiging zichzelf boven de rest te plaatsen. Deze manier van denken leidde tot het verlies van verbondenheid met de omgeving, de wereld en elkaar. In plaats van ons één te voelen met andere mensen, de natuur en alles wat leeft hebben we het huidige antropocentrisme als gevolg.

Fragmentatie

Mechanistisch/reductionistisch denken leidde tot verreikende specialisatie en fragmentatie in de samenleving. Specialisatie voor elementen heeft veel kennis gebracht maar het nadeel is dat de verhoudingen en samenhang tussen de elementen, de kijk van de mens op het geheel en het verantwoordelijkheidsgevoel voor zijn leefomgeving, mensen en de aarde verloren is gegaan. Een man met kennis van deze oude en de aankomende, nieuwe wetenschap is visionair Herman Wijffels. O.a. in dit interview en in dit boek geeft hij zijn visie hierop.

Competitie

Darwin's evolutietheorie heeft er eveneens aan bijgedragen dat mensen, organisaties en samenleving veelal denken vanuit concurrentie en eigenbelang. Deze antropocentrische houding om ons primair te richten op ons eigen voordeel heeft ons opgezadeld met huidige culturele-sociale-ecologische problemen waar we nauwelijks mee weten om te gaan.

Samenvattend

Alle factoren samen: verlies van empathische gevoelens, exploitatie van de natuur, nadruk op onze eigen ego, toenemende ongelijkheid en de constante concurrentie en het conflict met elk andere, heeft geleid tot de huidige wereldwijde crisis. Chemische vervuiling, uitputting van natuurlijke hulpbronnen, klimaatverandering, uitsterven van soorten etc., zijn de resulterende tekenen van een economisch systeem dat geobsedeerd is door groei en expansie, met desastreuze gevolgen voor de planeet en al het leven op aarde.

Het besef dat ons wereldbeeld de huidige omstandigheden zelf creëert begint langzaam te ontstaan. We worden ons ervan bewust dat de manier waarop we leven en de aarde gebruiken als onbeperkte en eindeloze hulpbron niet duurzaam is.

Onze industriële, kapitalistische samenleving is ontworpen vanuit destructieve, neoliberale, mannelijke, left-brain waarden zoals efficiëntie en economische groei in de kortst mogelijke tijdsbestekken, hetgeen stamt uit het tijdperk van de Verlichting.

De problemen van onze tijd zijn globaal en interdependent van karakter. Diverse professionals zoals Herman Wijffels, Jan Rotmans en Fritjof Capra hebben ons gewaarschuwd voor de huidige globale crisis die voortkomt uit onze zelf geconstrueerde systemen. We gaan een nieuw (duurzaam) tijdperk in waarbij er nieuwe waarden en nieuw bewustzijn vereist is van mensen, organisaties en samenleving.

Nieuw wereldbeeld

Een dergelijke crisis vraagt om een nieuw wereldbeeld dat zorgt voor het creëren van anders denken en doen en hierbij is de huidige wetenschap niet meer helpend. De uitdaging van de 21ste eeuw is om een hogere verbindingkwaliteit te realiseren: relatie tussen mensen en de relatie tussen mensen en de aarde.

Zoals Paul Polman stelt: "In the course of history, there comes a time when humanity is called upon to shift to a new level of consciousness. It is clearly the moment to do this".

"We scientists don't know how to do that"

"I used to think the top environmental problems were biodiversity loss, ecosystem collapse and climate change.

I thought that with 30 years of good science we could address those problems.

But I was wrong. The top environmental problems are selfishness, greed and apathy...

...and to deal with those we need a spiritual and cultural transformation

- and we scientists don't know how to do that."

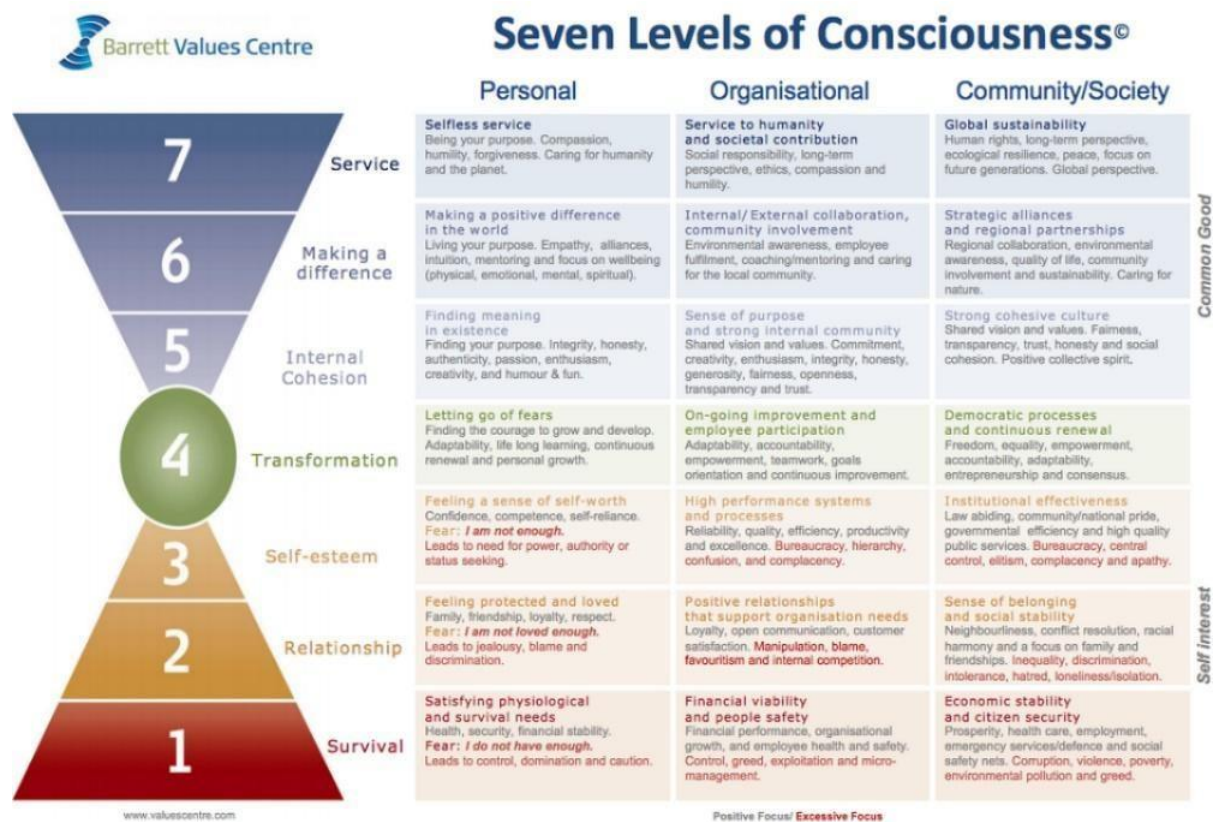
Gus Speth

Onderstaand figuur beschrijft niveaus van persoonlijke ontwikkeling en zoals je hieruit kunt afleiden bevinden wij ons door het **mechanistisch/reductionistisch** denken op een laag (rationeel) niveau van individueel bewustzijn (niveau 1-3). Polman noemt dit ook wel “halve mensen”, marktdenkers die rijk zijn **ten koste** van de ander. De aandeelhouder staat centraal, de economie heeft het primaat en de moraal heeft er geen eigenaar.

Aan de andere kant leeft het beeld van de wereld van “hele mensen”, die rijk zijn **ten bate** van de ander. Mensen die zich op een hoog (rationeel + intuïtief) niveau van individueel bewustzijn bevinden (niveau 1-7). Het is een betere wereld waarin mensen zich verzetten tegen de hebzucht: waarin de moraal boven de markt gaat.

Op het moment dat de verbinding tussen hoofd en hart eenmaal tot stand is gekomen is het proces onomkeerbaar. Dan kun je ook de verbinding met anderen maken. Alleen vanuit die verbondenheid kunnen we komen tot gezonde, veerkrachtige organisaties en uiteindelijk tot een duurzame samenleving en economie. (Jan Rotmans)

We cannot solve our problems with the same level of thinking that created them. (Albert Einstein)

In tegenstelling tot huidige wetenschap introduceerde David Bohm quantum physics, hetgeen een fundamentele onderlinge verbondenheid in het universum suggereert en impliceert dat alle materie en energie op subatomair niveau met elkaar verbonden zijn.

Positieve Gezondheid hanteert een uit quantum physics voortkomende **whole person/whole system** benadering gefundeerd op het **wellness** paradigma.

De **whole person** stelt dat wij in tegenstelling tot Descartes, niet enkel uit een gescheiden lichaam en geest bestaan (niveau 1-3 rationaliteit/antropocentrisme/kapitalisme/mannelijke/left brain waarden) maar uit een geest, lichaam en ziel waarbij die ziel staat voor persoonlijke

groei (niveau 1-7 rationaliteit + intuïtie/ecocentrisme/duurzaamheid/vrouwelijke/right-brain waarden zoals holisme, zacht, intuïtief, samen, creatief, en integratie).

Willen wij onze potentie benutten, willen wij organisaties herinrichten en anders omspringen met elkaar en de wereld, **moeten** we zoals Polman aangeeft een sprong maken in ons niveau van bewustzijn en hiervoor hebben we mind-body-spirit nodig.

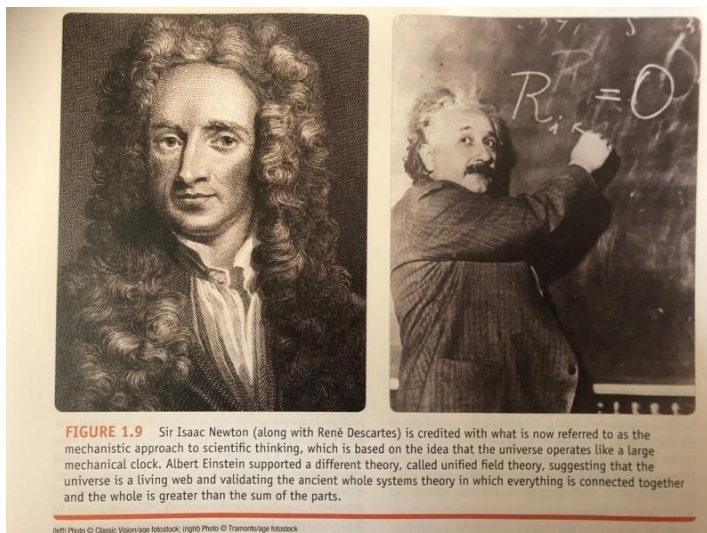
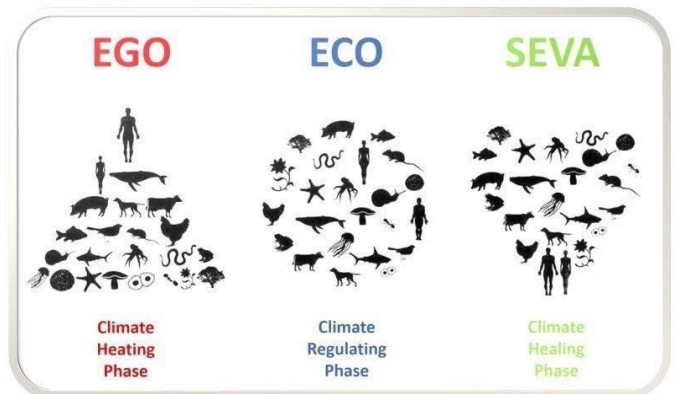
Western Science is approaching a paradigm shift of unprecedented proportions, one that will change our concepts of reality and of human nature, bridge the gap between ancient wisdom and modern science, and reconcile the differences between Eastern spirituality and Western pragmatism. (Stanislav Grof)

In tegenstelling tot huidige wetenschap introduceerde Ludwig von Bertalanffy de systeemtheorie, hetgeen een menselijk systeem als een groep mensen die onderlinge samenhang en wederkerige afhankelijkheid vertonen en die als subsysteem weer onderscheiden kunnen worden in een groter systeem.

De **whole system** benadering - ook wel aangeduid als systeemtheorie of living systems - bestaat uit levende organismen, ecosystemen en sociale systemen die elkaar continu beïnvloeden en verbonden zijn in een netwerk.

In plaats van zaken lineair te zien wordt er non-lineair gedacht. In plaats van onszelf boven de rest te plaatsen ziet het dat wij mensen zelf onderdeel zijn van de "web of life". In plaats van een gefragmenteerde en **mechanische** clockwork wereld ziet het een levend en onderling verbonden wereld.

Fritjof Capra ([link 1](#) korte versie voor delen - [link 2](#) met toelichting) gaat hier verder in op de **whole system** theorie die wordt gezien als krachtig instrument om de SDG's te bereiken.

Een beschrijving van de overgang van het **mechanistische** paradigma naar het **whole system** paradigma (waar Einstein een eerste aanzet voor heeft gegeven en er in tegenstelling tot het **reductionisme** vanuit gaat dat het geheel meer is dan de som der delen).

Wat we nu gaan doen is het leven weer "heel" maken. Weer alles met elkaar in verband brengen. En vanuit die samenhang, vanuit die "heelheid" proberen een volgende slag te maken in de kwaliteit van ons leven en de kwaliteit in de manier waarop we samenleven en in onze behoefte voorzien. (Herman Wijffels)

In [deze](#) blog - waar tevens de link wordt gelegd met Laudato Si - staat de link van de **presentatie** (alinea 4) waarin Mimi Guarneri diverse verbanden legt tussen Positieve Gezondheid en de gezondheid van mensen en de planeet.

The WELLNESS ROUTE MAP

Moving to a more sustainable health system and a new way of thinking

Old Road > New Highway

Health care as an institution-led service	Health and social care as part of a community
Curative and fixing medical care	Early intervention and preventative care
Procedure-focused treatment	Chronic illness management focused on a return to health
Sickness	Health and wellbeing
Isolated and segregated	Integrated and in partnership
Buildings	Healing environments
Decision-making based on today's finances	An integrated value of the future that accounts for the impacts of society and nature
Single indicators and out-of-date measurements	Meaningful scorecard information and in real time
Sustainability as an add-on	Integration in culture, practice and training
Waste and overuse of resources	A balanced use of resources where waste becomes a resource
Nobody's business	Caring community

Source: Adapted from England's National Health Service (NHS) Route Map for Sustainable Health¹⁰

Conclusie

Concluderend kan er worden gesteld dat Positieve Gezondheid een wezenlijke beweging gaat zijn voor ontwikkeling van het nieuwe tijdperk waar wij langzaam instappen.

The economy should not be a mechanism for accumulating goods, but rather the proper administration of our common home. It is an economy where human beings in harmony with nature, structure the entire system of production and distribution in such a way that the abilities and needs of each individual find suitable expression in social life. (Pope Francis)